Johtava asiantuntija Veli-Pekka Rautava

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle pakollista työtä koskevaan sopimukseen liittyvän pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 69/2016 vp)

Asiantuntijalausunto HE 69/2016 vp

Ihmiskauppa on vakava rikos ja loukkaus yksilön ihmisarvoa ja koskemattomuutta vastaan. Ihmiskaupassa on kyse toisen ihmisen hyväksikäyttämisestä alistamisen keinoin. Yhdistyneet kansakunnat on arvioinut maailmassa olevan noin 27−29 miljoonaa ihmiskaupan uhria. Näistä 79 % arvioidaan olevan seksuaalisen hyväksikäytön uhreja ja 18 % työperäisen ihmiskaupan uhreja.

Kansainvälisen työjärjestön yleiskokous hyväksyi kesäkuussa 2014 pakollista työtä koskevaan vuoden 1930 sopimukseen liittyvän pöytäkirjan. Kyseisen pöytäkirjan avulla pyritään torjumaan pakkotyöhön liittyvää ihmiskauppaa sekä parantamaan uhrien asemaa. Pöytäkirjassa edellytetään muun ohella oikeussuojakeinojen turvaamista uhreille sekä rangaistusten säätämistä ihmiskauppaan liittyvän pakkotyön käyttöön syyllistyneille henkilöille.

Kansainvälisen työjärjestön pakkotyöpöytäkirjan täydentämistä koskeneisiin 103. kansainvälisen työkonferenssin neuvotteluihin osallistui työ- ja elinkeinoministeriön edustajan ohella myös sisäministeriön poliisiosastolle sijoitettu valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaattori. Asiaa käsitelleen komitean työ sujui yhteisymmärrystä rakentaneessa hengessä neuvotteluosapuolten ymmärtäessä yleissopimuksen täydentämisen tarpeen ja käsiteltävän asian erityisen merkityksellisyyden. Kyseinen komitea saavuttikin laajan yhteisymmärryksen pöytäkirjan sanamuodoista.

Kansalliset yhteensovittamistoimet ja toiminnan suunnittelu

Esityksessä on tuotu asianmukaisesti esiin valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen yhteensovittamisrakenteen merkitys myös työperäistä ihmiskauppaa koskevien toimenpiteiden yhteensovittamisessa. Mainittakoon tältä osin, että rakenteeseen kuuluvassa valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan yhteensovittamissihteeristössä on edustus kaikista keskeisistä ihmiskaupan vastaista työtä tekevistä ministeriöistä. Sihteeristö kuulee työssään kulloisenkin tarpeen mukaan myös asiantuntijoita, kuten esimerkiksi kansallista ihmiskaupparaportoijaa.

Yhteensovittamistyön osalta tulee myös mainita tuloksellisesta viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen välisestä yhteistyöstä, jota on organisoitu valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen rakenteen sekä kansalaisjärjestöjen oman ihmiskaupan vastaisen verkoston puitteissa. Tässä yhteistyössä on kiinnitetty erityistä huomiota myös työperäiseen ihmiskauppaan.

Hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan 1 artiklan osalta valtioneuvoston ihmiskaupan vastainen suunnittelutyö. Valtioneuvosto hyväksyi viimeksi vuonna 2008 ihmiskaupan vastaisen tarkennetun toiminta-suunnitelman, jonka pohjalta on muun muassa valmisteltu ja saatettu voimaan kaksi merkittävää ihmiskauppaa koskevaa lakiprojektia sekä kehitetty ihmiskaupan vastaisen toiminnan yhteensovittamista. Tältä osin mainittakoon, että lainsäädännön toteutumista myös seurataan valtioneuvoston toimesta. Ottaen huomioon edellä mainitun valtioneuvoston

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoitteet:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

ihmiskaupan vastaisen toiminnan rakenteeseen kytkeytyvä yhteensovittamis- ja kehitystyö, jota tehdään muun muassa Euroopan unionin sisäisen turvallisuuden rahaston tarjoamien varojen toimin, sekä kansallisen ihmiskaupparaportoijan tärkeä rooli ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittäjänä ja seuraajana, erilliselle pakkotyön vastaiselle toimintasuunnitelmalle ei ole hallituksen esityksessä mainitulla tavalla pakkotyötä koskevan pöytäkirjan toimeenpanon kannalta välttämätöntä tarvetta. Asiaan vaikuttaa myös ihmiskaupan torjuntaan liittyvä varsin kattava lainsäädäntö.

Pakkotyötä koskeva pöytäkirja voidaan ottaa soveltuvin osin sujuvasti huomioon valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen rakenteen työssä, kuten esimerkiksi valmisteltaessa pöytäkirjan kansallisen voimaantulon jälkeiseen aikaan kohdistuvia valtioneuvoston mahdollisia ihmiskaupan vastaisia toimintaohjelmia tai muita näihin rinnastuvia suunnitelmia. Kyseinen ratkaisu mahdollistaa ihmiskaupan ja pakkotyön vastaisten ponnistusten ja kansallisten asiantuntijavoimavarojen keskittämisen hallinnollisesti tehokkaalla tavalla.

Hallituksen esityksessä viitatusti Suomen voidaan katsoa täyttävän kansainvälisesti katsottuna hyvällä tasolla pöytäkirjan edellytyksen toimintapolitiikasta ja toiminta-suunnitelmasta.

Poliisin pakkotyön vastaiset toimet

Mitä tulee poliisin kyseiseen pöytäkirjaan liittyviin toimiin, hallituksen esityksessä mainitaankin, että poliisi tekee yhteistyötä eri viranomaisten, kuten työsuojeluviranomaisten, kanssa löytääkseen muun muassa pakkotyön uhreja. On tärkeää, että poliisi pyrkii aloittamaan matalalla kynnyksellä esitutkinnan tapauksissa, joissa on syytä epäillä pakkotyön teettämistä. Tällöin rikosnimikkeenä voi tulla kyseeseen muun muassa ihmiskauppa, mutta muitakin vastaavantyyppisiä rikosnimikkeitä voi tulla kyseeseen.

Poliisi informoi rikoksen uhreja muun muassa oikeudellisen avun saamisesta ja erilaisten rikoksen uhrien tukipalveluista. Työperäisen ihmiskaupan uhrien osalta on saatu hyviä kokemuksia esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen erikoistuneiden tukihenkilöiden osalta. Viranomaiset ja kansalaisjärjestöt ovat myös tehneet yhdessä erilaisia ja erikielisiä infolehtisiä rikoksen uhreille. Poliisi kehittää edelleen todistajansuojelutoimenpiteitä. Jos on syytä epäillä henkilön olevan alle 18-vuotias, poliisi kohtelee henkilöä alaikäisenä, vaikka hänen ikäänsä ei pystyttäisi todentamaan..

Hallituksen esityksessä tuodaan poliisin tehtäviin liittyen asianmukaisesti esille myös, että rikoksen uhrilla on mahdollisuus saada maksuton tulkkaus siitä kielestä, jota hänen oletetaan ymmärtävän. Poliisi informoi epäiltyä ihmiskaupan uhria ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä ja uhrin suostumuksella ohjaa hänet sen piiriin. Poliisia koulutetaan jatkuvasti tunnistamaan ihmiskaupan uhreja, joita monet pakkotyöhön alistetut työntekijät saattavat olla. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon säännöllisesti järjestettävät Laittoman maahantulon ja ihmiskaupan torjunnan päällystöverkoston ja niin sanottujen oto-kouluttajien neuvottelupäivät. Tällaisen koulutuksen avulla poliisin sisäiset kouluttajat myös tehokkaasti jakavat saamaansa uutta tietoutta omille poliisilaitoksilleen.

Lausunto

Kyseisen pöytäkirjan hyväksymisestä sekä sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista koskeva hallituksen esitys on kannatettava. Se on valmisteltu huolellisesti kuullen tarvittavassa laajuudessa alan johtavia asiantuntijatahoja kuten myös valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan koordinaattoria sekä kansallista ihmiskaupparaportoijaa.